

UREDNIŠTVO IN UPRAVA
Videm, Via Vitt. Veneto, 32
Tel. 33-46 — Poštni prenos (Casella postale) Videm 136 —
Poštni čekovni račun (Conto corr. post.): Videm, št. 24/7418.

MATAJUR

GLASILO BENEŠKIH SLOVENCEV

NAROČNINA:
Za Italijo: polletna 300 lir —
letna 500 lir — Za inozemstvo:
polletna 600 lir — letna 1000 lir
— Oglasi po dogovoru.
Posamezna številka 25 lir

Leto XI. — Štev. 10 (197)

UDINE, 1. - 15. JUNIJA 1959

Izhaja vsakih 15 dni

Italijansko jugoslovansko prijateljstvo drži

Leto po rešitvi tržaškega vprašanja, v letu 1955 je bila sklenjena cela vrsta raznih sporazumov: trgovskih, obmejnih, prometnih, o socialnem zavarovanju in o raznih drugih zadevah. Zanimivo je, da noben teh sporazumov ni ostal na papirju. Nekateri izmed teh sporazumov se je tako obnesel, da je prekoslil vsako pričakovanje. Sporazum o obmejnem prometu sklenjen avgusta 1955 ravno v centru Furlanije v Vidmu, v palači Belgrado, rodi kar naprej nove rezultate. Meja med obema državama izgublja na prejšnjem pomenu, ko je ljudi ločevala. Sedaj pa ta meja združuje. Ljudje na eni in drugi strani meje se nimir bolj poznajo in vidijo, da ne držijo stare nacionalistične fraze, da so ljudje drugega jezika ali pa drugega državljanstva slabi.

Ta medsebojno osebno spoznavanje vpliva že tako daleč, da so brez moči pri večini ljudi strupene besede pisane po nekaterih redakcijah, ki žive le od spominov starega svojega gospodarstva.

Stotisoči ljudi v obmejnem pasu z ene in druge strani zapajajo v svoje sosede. In če je na meji medsebojno zaupanje, bo to štiriletno prijateljstvo držalo še dolga leta. Zakaj prav iz mejnih predelov je zmeraj pretila nevarnost, da se prijateljstvo oslabi in zbledi.

V Italiji so se v zadnjih letih menjale razne vlade. Prav v najnovejšem času smo dobili namesto centro-čemparne vlade Fanfanija precej na desno usmerjeno vlado Segnija. V vladi Segnija je zunanji minister on. Pella, tisti Pella, ki se je leta 1953 kregal z Jugoslavijo za tiste stvari, ki so sedaj rešene. Prijateljstvo med obema državama je tako utrjeno, da se ta sprememba v italijanski vladi ni prav nič opazila v medsebojnih odnosih. Vsaka izmed obeh držav ima svoj poseben socialni sistem precej različen eden od drugega, zunanja politika je v obeh državah drugače umerjena, pa vendar vladajo med obema državama, takšni prijateljski odnosi, ki bi lahko služili za zgled skreganemu svetu.

V Italiji ima skoro vso oblast krščanska demokracija, v Avstriji, ki tudi meji na Italijo, ima pa tudi avstrijska ljudska (Volkspartei) več kot polovico oblasti. In vendar letijo med obema državama protestne note in si žugajo z ekonomskimi represalijami in turističnim bojkotom. Še Trst bi moral plačati ceho pri tem kreganju. Kregajo se zaradi nemške manjšine v Gornjem Poadižju-Južnem Tirolu. Tudi Italija in Jugoslavija imata vsaka svojo narodno manjšino - Slovence v Italiji in Italijane v Jugoslaviji. Eni in drugi državi ni po njenem mnenju vse prav, kakor se postopa z njeno manjšino. Toda do izbruhov strasti ne pride ne na eni in ne na drugi strani, vsaj v najvišjih vrhovih ne.

Pred nedavnim je bilo v Beogradu zasedanje mešanega italijansk-jugoslovanskega odbora za zaščito interesov narodnih manjšin. Teh zasedanj je bilo že nekaj in ni še nobeno obrodilo pravih sadov, ker so trajali morda še naprej učinkiti starih nacionalističnih zastupljenj v nekaterih krogih. Sedanje zasedanje je pa naletelo na pohvalo treznih in objektivnih krogov v Italiji in Jugoslaviji, pa čeravno ni bilo bogve kako velikih rezultatov na zasedanju. Po našem mnenju je bil največji rezultat že to, da niso mogli nacionalisti brusiti svoj zob na doseženih delnih sporazumih.

Poseben značilen primer preizkušenega prijateljstva med obema državama je tudi izjava slovenskega predsednika Marinke, ki je nasproti tujim novinarjem v Beogradu in med njimi tudi italijanskim rekel: »Pravice narodnih manjšin bi morale biti zaščitene z državnimi predpisi, ne pa odvisne o volje in stališč krajevnih činiteljev, ker so na mešanih obmejnih ozemljih ti činitelji pod vplivom šovinističnih nestrpnosti.« Ugotovil je, da obstajajo konkretna vprašanja, da pa položaj za Slovence v Italiji ni tako oster kot na Koroskem pod Avstrijo. Se prihaja v Italiji do šovinističnih manifestacij. Z nobeno besedo ni hotel vplivati na razgovore, ki so takrat tekli v Beogradu na

zasedanju mešanega odbora.

Mi najbolj vemo, kje so gnezda šovinističnih manifestacij in kje so na obmejnem ozemlju šovinistični nestrpnosti, ki bi radi s svojo nestrpnostjo nasproti narodni manjšini zavirali nadaljnjo pot medsebojnega prijateljstva. Ugotavljamo, da postajajo šovinistični nestrpnosti čedalje bolj osamljeni, čedalje manj ljudi be-

re njihovo antiprijateljsko prozo.

Elementi prijateljstva se množe in stare sence sovraštva izginjajo; nepoznavanja in nerazumevanja izginjajo na področjih, kjer se srečujejo stotisoči obmejnih prebivalcev. Tudi na toriških kočljivih narodno manjšinskih problemov, kjer je občutljivost največja, bo prišlo postopoma do pravičnih rešitev.

Kriza v prodaji premoga

Se in še moramo pisati o krizi karbena, ker je to za nas bolj važno kot pa, kako bo rodila pšenica okoli Spetra ali pa krompir v Crnem vrhu ali pa jabka v Roncu.

Okoli 30 milijonov ton neprodanega premoga je zabasalo vse vhode v miniere v Belgiji, Germaniji, Franciji in Olandi.

Zahodna Evropa je tretja po vrsti glede produkcije karbena. Največ ga producira Amerika (USA), druga je Sovjetska Zveza in tretja Zahodna Evropa.

Evropski premog je težko izkopati, ker leži globoko v neenakih plasteh. Stane zato mnogo več, preden ga izkopljejo in očistijo od zemlje kamenja.

Evropski premog zato ne more konkurirati ter niso zato privatni kapitalisti po vojski skoro ničesar investirali v miniere, da bi jih modernizirali. Evropski rudniki so zato strašno zastareli in je zelo nevarno in zdravju škodljivo delati v njih.

Tisti, ki ne mislijo na socialne probleme in gledajo le na ekonomsko profit, predlagali, naj bi zaprli vse tiste mine, ki ne morejo konkurirati z ameriškim ali ruskim premogom. Ne pomeni pa, kam naj bi šli desetisoči rudar. Iz navadnega težkega ekonomskega problema bi nastal še težji socialni problem, kar je še mnogo huješe.

CECA (Comunita Europea Carbone e Acciaio) študira, kaj bi napravila: ali naj bi prepovedala uvoz ameriškega in ruskega premoga, ki je cenejši in ki ga nimir bolj prodajajo po vsej Evropi. Amerika je kajpa proti temu, da bi se kar naenkrat ustavil uvoz ameriškega karbena v Evropi, ker bi se poznalo pri njihovi industriji karbena, ter bi morali zapreti neke miniere in odpustiti na tisoče rudarjev.

Ker pa ni verjetno, da bodo evropski kapitalisti investirali velike kapitale v modernizacijo rudnikov, bo potreba rudnike nacionalizirati. To pa ne bo šlo tako lahko in hitro, ker bi morala biti na vladi prava socialistična vlada. Takšne vlade pa zaenkrat ne vidimo na oblasti v zahodni Evropi. Če ne bo nacionalizacije, bodo pa morali zapreti nekaj rudnikov in druge zaposliti rudarje.

Od približno 50.000 italijanskih rudarjev, ki delajo v rudnikih zahodne Evrope, je nekaj tisoč naših Slovencev. Ne čakajo jih nobeni dobri časi. Mladim našim delavcem se ne izplača več iti za rudarje. Izbrati bodo morali druge meštrije. Toda katere?!

Zaenkrat moramo gledati, da vsaj naši delavci, ki delajo po minierah ne izgube dela ali ga pa vsaj najdejo drugje. Italijanska vlada mora braniti interese italijanskih rudarjev. Sedaj ko smo prišli v evropsko skupnost, v skupen evropski trg, ne smejo biti italijanski delavci, tisti, ki so prvi odpuščeni z dela, kadar nastopi kriza.

Zastoj v zidanju šol v Furlaniji

Zaradi nove šolske posloplja v videmski provinci je določilo ministrstvo za javna dela v Rimu za šolsko leto 664 milijonov lir, za 63 milijonov manj kot v preteklem letu. Po realnih računih šolskega proveditorata v Vidmu bi bilo nujno potrebno dati 5 milijard in 300 milijonov lir, da bi se izpolnile v letošnjem letu najnujnejše potrebe glede šolskih prostorov v hribovskih in pasivnih krajih. Posebno Karnija in Furlanska Slovenija bi rabili še mnogo novih šol, saj so ponekod šole po kleteh in v hramih, ki so bolj pripravi za štale kot pa za otroke. Pri nas imamo skoro same navadne elementarne šole, ki trajajo pet let. Nimamo pa zadosti profesionalnih šol. Naši ljudje živijo samo od emigrantskega dela kot v Karniji in vsjerod v hribovskih krajih Furlanije. Brez profesionalnih šol je težko hoditi po svetu. Vserod te odrijejo, ako nimaš zadosti tehničnega znanja. Naše elementarne šole niso dobre niti za tiste, ki ostanejo doma na kmetijah. Tisto, kar se naučijo v naših elementarnih šolah ni dobro niti za navadnega kmeta gori v bregih.

Šparanje v šolskem problemu je slabo šparanje in zato smo vsi mi Slovenci in Furlani razočarani nad takšnim nekulturnim šparanjem, ki prinese samo škodo.

Simon Gregorčič prijatelj furlanskih Slovencev

V sosednem Kobaridu so odkrili letos 24. maja spomenik slovenskemu pesniku Simonu Gregorčiču. Italijanski profesorji so mnogo pisali o Simonu Gregorčiču in prevajali njegove pesmi v italijansko. Novinarji in majhni politiki so ga napadali.

Ko je bil Simon Gregorčič v mladih letih kaplan v Kobaridu, je hodil večkrat tudi k nam na obiske v Cedad in druge kraje naše Furlanske Slovenije. Zdad bo kmalu tega sto let.

Takrat sicer ni bilo obmejnega prometa in desetkilometerskega pasu, ker tega ni bilo potreba. Pred prvo svetovno vojno Evropa ni poznala potnih listov in so ljudje hodili svobodno okoli brez papirjev, brez legitimacij, brez passaportov po svetu in tako so prihajali, kadar se jim je zljubilo iz bivše stare avstro-ogrške monarhije, iz soške doline, po dolini Nadiže v Cedad. Naši predniki »Benečani«, kot so jim pravili v Avstriji pa so tudi bili pogosto brez vsakih formalnosti v Kobaridu, od tam pa so šli naprej po ostali Sloveniji, po vsem takratnem avstro-ogrskem imperiju. Takrat je bila za nas Avstrija to, kar so sedaj Belgija, Francija, Švica in druge zahodne države.

Simon Gregorčič je bil velik pesnik in sta se k njemu hodila učiti najprej Peter Podreka in nato Ivan Trinko. Brez Simona Gregorčiča ne bi mogla naša dva pesnika doseči tisto umetniško višino, ki sta jo dobila v njegovi pesniški šoli. Simon Gregorčič se je tudi pobrigal, da so tiskali in izdali njune pesmi v Gorici.

Mi furlanski Slovenci smo veseli, da so postavili v bližnjem Kobaridu spomenik Gregorčiču, ki je bil velik prijatelj Furlanske Slovenije. Ker lahko sedaj pogosto hodimo v Kobarid, bomo gledali njegov spomenik in se spominjali Gregorčiča, ki nam je dal dva pesnika. Naša pesnika sta zlagala pesmi v istem slovenskem jeziku kot Gregorčič. Nobene razlike ni med slovenskim jezikom vasi Vrso, kjer je bil rojen Simon Gregorčič ali pa med Špetrom in Trčmunom, kjer sta bila rojena Podreka in Trinko.

Javni organi pri nas

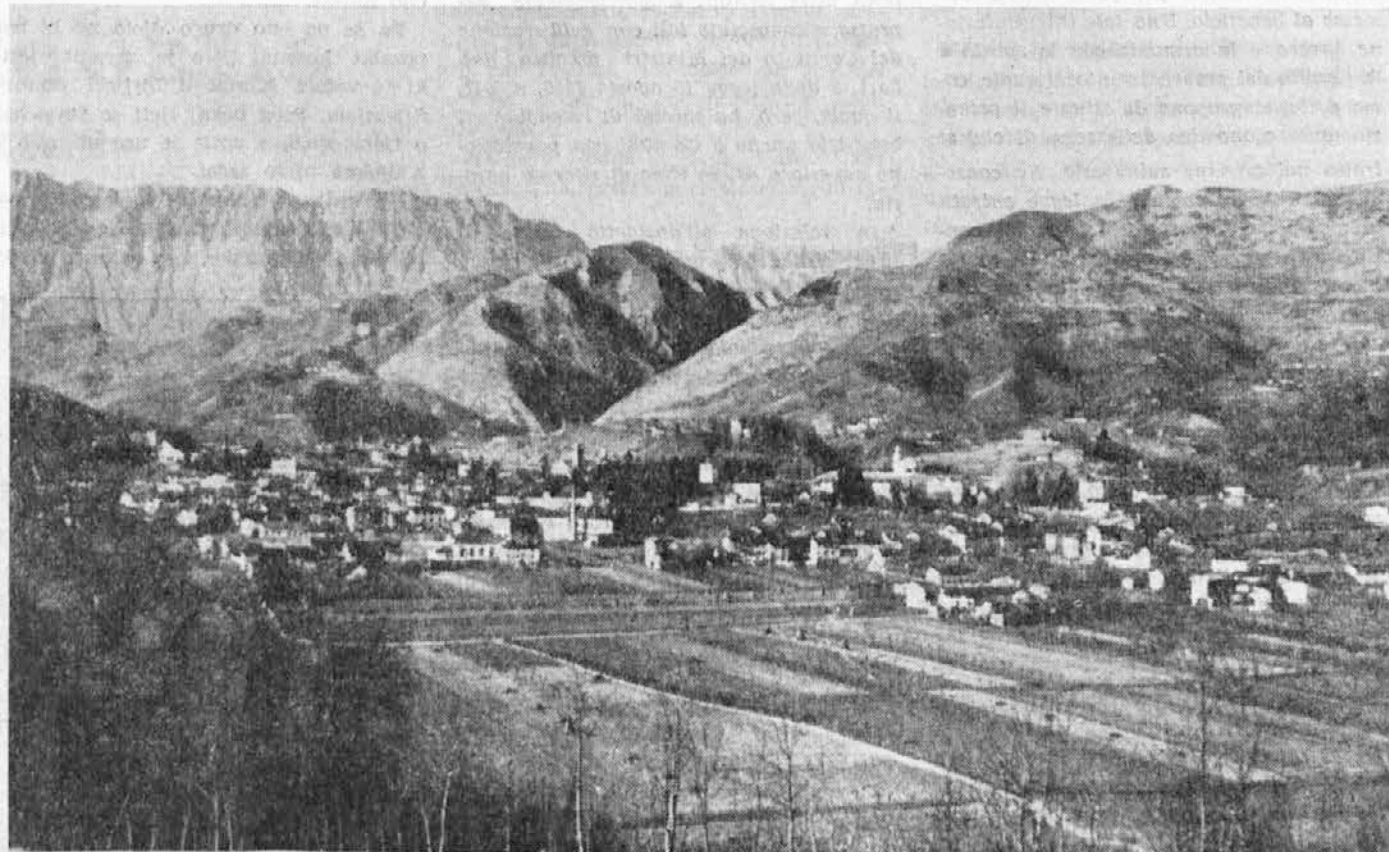
Veliki italijanski žurnali so zadnje čase pogosto pritožujejo, kakšni so organi, uslužbenci in uradniki javnih oblasti. Po pisanju listov so že navadni vigili, navadni policijski organi, navadni inservienti ki kakor koli predstavljajo oblast, nimir bolj avtoritativni. Mislijo, ker prejema plačo od države, da so oni država. Ker imajo majhen košček oblasti, da bi ščitili državljane, pa postajajo oni sami avtoritativni, gospodovlni, mislijo, da so italijanski državljani zato tukaj, da jim dajejo nevljudne odgovore in nezakonite ukaze.

Ce trpijo po mestih zavoljo takšnih organov, kakšna je šele situacija pri nas. Ljudje, ki prihajajo k nam kot javni organi predvsem iz južnih krajev države kot je pač navada v vseh beneških provincah, kaj hitro postanejo pri nas še bolj avtoritativni in diktatorski kot so po nekeje po italijanskih mestih. Javni

organi so pri nas ljudje, ki se tu počutijo nesrečne, ki samo na to mislijo, kako bi bili čimprej kam drugam premeščeni. Dokler so pa tukaj, pa hočejo biti nekateri od njih spadri eternici. Čeravno je njihova šolska kvalifikacija pičila, ker prihajajo k nam samo majhni organčiči, hočejo vse vedeti in biti arbitri v vseh domačih stvareh in običajih. Prihajajo semkaj, ne da bi vedeli, da so tukaj dobri italijanski državljani s slovenskim materinim jezikom. Naobrazba teh organov ni tolika, da bi vedeli, da daje italijanska Ustava nam pravico in zaščito glede našega jezika in narodnosti. Za te male organe obstoji še nimir stara fašistična komanda, da se ne sme govoriti slovenski ali pa da je bolje če ljudje govorijo italijanski. Oblasti v Vidmu se ne zmenijo, da bi organe po naših krajih poučile, kako nas morajo vsi organi spoštovati kot Slovence, da je čisto normalno in demokratično ter v redu z vsemi zakoni, ker smo Slovenci in ker govorimo svoj jezik, pojemo svoje slovenske pesmi in delamo pač vse kar dela član enega naroda.

Jugoslovani so prodali za 350 milijonov blaga v Milanu

»Privredni pregled« poroča, da so jugoslovanska podjetja na milanskem veletržju prodala za 350 milijonov lir blaga. Med temi podjetji so prodala: Jugoriba ribje konzerve za 13 milijonov lir, prav tako Delamaris iz Izole (za 7 milijonov); Centrotekstil za 19 milijonov predelanih kož in usnja; Tobus iz Ljubljane za 50 milijonov in Derma iz Zagreba za 2 milijona. Zagrebško podjetje Sljeme je prodalo neki tržaški trrdki za 16 milijonov šunke; Centroprom za 10 milijonov koruzne moke. Prehrana iz Ljubljane za 10 milijonov kromprjevega škroba; Intercommerce iz Umaga za 50 milijonov konoplje; Prvomajska za 20 milijonov strojnega orodja; Narodna Radnost (Beograd) za 60 milijonov usnjene galanterije itd.

CENTA - »PERLA« FURLANIJE. Na levem in desnem bregu reke Ter leže v hribovskih vasi, kjer žive zapadni Slovenci.

AHTEN

PORČINJ SE NIMAR BREZ CJESTE

Ze več ljet delajo cješto, ki bo vodi- la u Porčinj, a še nimar ni nareta. Manj- ka še kak kilometer, a ni denarja, de bi indavant djelali. Tista part cješto, ki je nareta, je postala usa razrita an jo bo treba še dan böt uso postrojiti. Judje so bli konvinti, de bojo z djeli šli indavant lještojno pomlad, a use tuö so ble le obe- če. Tud ljetos bojo muorli znesti k hiši use pardjelke na hrbtu kot živina. Kako to je tuö, de glih za Porčinj ni denarja? U Ahtnu se je več kot kako djelo nar- dilo, Porčinj je pa gorska vas an je za- tuö pozabjena od usjev. Toda judje pla- čujejo 'dnako visoke tase kot tisti u rati- nini an zatuö no majö dirit pretinditi tuö kar jim hre.

Porčinj šteje nih 200 judi an leži 700 metru visokö. Ekonomija je slaba an ju- dje si muorajo iskati djela u eštero, če čjo živjeti. Tezje, ki so ostali ta domh, komaj čakajo, de bi bla cješta nareta, ker itako bi se usaj za eno part zmanj- šalo njihovo tarpenje.

SV. PETER SLOVENOV
NIMAR VEČ TURISTU

Paršli so gorki dnevi in naše vasi so öživjele. Ob njedejah in praznikih je nimar več turistu in pruot večeru vidi- mo kar cjele vrste automobilu stati pred kajšno buojšo östarijo. Judje radi pridejo u naše vasi, ker imajo dosti zelenja in zrak je čist. Östirji bi muorli imjet ni- mar parpravljena tud jedila, ker usi si ne parnesejo s sabo merende, apetit pa pride usakomur, kar pride u naše kraje. Tud hiše bi muorli judje oljepšat s cve- tjem, ker use, tud tajšne male reči, par- kličejo judi, de se varnejo an še druge sabo parpejejo.

DECISO DAL MINISTERO DELLE FINANZE PER LE ZONE DEPRESSE

Artigianato e piccola industria non pagheranno le tasse per dieci anni

L'art. 8 della legge 29 luglio 1957, n. 635, portante disposizioni integrative della legge 10 agosto 1950, n. 647, per la esecuzione di opere straordinarie di pubblico interesse nell'Italia settentrionale e centrale — pubblicata nella Gazzetta Ufficiale n. 193 del 3 agosto 1957, ed entrata in vigore il 18 agosto 1957 — stabilisce:

«Nelle località economicamente depresse delle Regioni e Provincie della Repubblica diverse da quelle indicate nell'art. 3 della legge 10 agosto 1950, n. 646, le nuove imprese artigiane e le nuove piccole industrie che vengano a costituirsi sul territorio di Comuni con popolazione inferiore ai 10.000 abitanti sono esenti, per dieci anni dalla data di inizio della loro attività, rilevabile con atto della competente Camera di commercio, industria e agricoltura, da ogni tributo diretto sul reddito.

«Il riconoscimento di località economicamente depresse, ai fini del comma precedente, è fatto con deliberazione del Comitato dei Ministri previsto dall'articolo 3 della legge 10 agosto 1950, n. 647, il quale potrà estendersi a benefici anche a Comuni con popolazione superiore che si trovino in zone di riforma agraria.

«Sono riconosciute di diritto località economicamente depresse, senza la deliberazione prevista dal comma precedente, i territori classificati montani ai fini della legge 25 luglio 1952, n. 991.

La individuazione dei soggetti destinatari della norma agevolativa non dovrebbe dar luogo a difficoltà.

Il concetto di impresa artigiana — ai fini di talune agevolazioni tributarie, quale, ad esempio, la classificazione del reddito mobiliare nella Categ. C/1 e legato attualmente all'esistenza di un numero limitato di dipendenti, con la conseguenza che le imprese di maggiore ampiezza sono considerate di natura industriale. Tuttavia ai fini della concessione dell'esenzione decennale in esame non occorre svolgere indagini nei confronti delle imprese artigiane circa la sussistenza dei requisiti suindicati, dato che l'esenzione stessa va accordata anche nell'ipotesi più lata di imprese industriali aventi normalmente alle proprie dipendenze uno a cento operai. Per quanto concerne, in particolare, l'anzidetto limite di cento operai è da tenere presente che il beneficio tributario deve essere concesso non con riferimento al numero degli operai che risultano impiegati all'atto della richiesta dell'esenzione, ma piuttosto con riguardo alla effettiva capacità di impiego da parte della nuova impresa, capacità di impiego che riflette appunto il concetto di normalità espressamente richiesto dall'art. 8 in esame.

Onde stabilire quale sia la capacità d'impiego della nuova impresa, gli Uffici

CEDAD

Uspela razstava vin

Zadnje njedejo u maju je bla u Ce- dadu sagra vina, na katjero je paršio use pouno judi iz domače in daljnje ökuolice. Dosti judi je paršio tud iz Kobariškega pokušat tokaje in aromatičen merlot. Ob standih, kjer so pokušali stajutek, so se razvil veseli pogovori, ki so trajali dougo u nuoč.

Zadnje čase se je Cedad močno spre- menil. Več ku kajšno staro hišo so poderli an zidajo nove. Najbuj pa se pozna pro- gress po östirijah, barih in butjegah, ker tie so pousođ dosti modernizirali. Po tesnih čedajskih kontradah se usaki dan, posebno pa ob sobotih, vijejo cjele procesije judi. Tuö so judje iz obmejnih krajev Kobariškega, Tolminskega in Bovškega ökuolja. Komerčijo je zatuö nimar večji in zavoj tega se razvija tud mjesto.

NOVE TARIFE ZA JAVNO VAGJO

Komunski konsej je skleno, de se bo povečala tarifa na javnih vagah, ker dosedanja je bla nareta še ljeta 1947. Nove tarife so te le:

Na vagi z mostičkom: do q 5 lit. 50; do q 10 lit. 80; do q 15 lit. 100; do q 40 lit. 130; do q 80 lit. 160; do q 100 lit. 200; do q 150 lit. 250; čez q 150 lit. 300. Vaga žive teže: do q 50 lit. 80; do q 3 lit. 150; do q 7 lit. 200; do q 12 lit. 300; čez q 12 lit. 400.

Na premičnih vagah z mostičkom ali bilancah: do kg 5 lit. 10; do kg 25 lit. 20; do kg 50 lit. 40; do kg 100 lit. 70; čez kg 100 lit. 100.

Par vaganju izven normalnega urnika se tarifa poviša za 50%, ponoči ali ob praznikih pa za 100%.

NESREČA NE POČIVA

Angelina Vogrič iz Sv. Lenarta se je hudo ponesrečila par djelu, kar je čakala de pride do nje po teleferiki brjeme drv. Še prej ko je paršio brjeme do usta- višča se je odtargu in hlod in zadu ženo u noge. Preca so jo pejali u čedadski špitau in se bo muorala zdraviti zavoj zloma leve noge 40 dni.

Tud Jožef Tomazetič iz Obenija pri Dreki je muoru u špitau zavoj zloma no- ge. Ponesreču se je par djelu.

Usjem želimo, de bi preca ozdravili, ker djelo na puoju jih kliče.

NEME

TELEFON U CRNEJ, TORLANU
AN KRNICAH

Tele dni so dokončali z napeljavo tele- fona u Crnejo, Krnice an Torlan. Tega djela so posebno kontenti judje iz Krnic, zatuö ke ta vas na leži visokö u hori an cješta na je slaba za priti u dolino. Tele- fon u je automatičen an to se bo mo- glö telefonati pousođ.

TAPJANA

PROSNID ZAPUŠCENA VAS

Prosnid je ena najbuj zapuščenih vasi tipanskega komun. Itako zapuščena, de še cješto njemajo, ki bi vodila na komun- ski sedež u Tipano. Judje iz Prosnida ne zahajajo skuzej maj u druge vasi komu- na, zatuö ki bi muorli hoditi več ur an zatuö se niti med sabo ne poznajo. Rajš hodijo u Subid an onkraj kunfina u Logje an Robidiše.

Tuö kar se najbuj čudno zdi judem pa je, de ima vas Prosnid kar 6 mož na komu- nu od skupnega števila 15. Od začetka so mislili, de bojo mogli narditi buohvje tuö, ker to jih je tekaj, a igra jim ni uspela. Zihar bi jih bluö 15, a kaj veja če njemajo nobedne kompetence an tuö kar je še slabše, se pustijo ulačit od ene- ga ali dva iz Tipane. Resnica pa je ta, de komun je u rokah dveh person: ti so šindik an sekretar. Šperajmo, ke par drugih votacijnih se Prosnijeni ne bojo pustil več zapejati an de si bojo zbrahi kompetentne može, katjerim stojijo zar- jes par sarcu problemi njih zapuščene vasi.

MASO BUTJEH AN ÖSTARIJ

Viskorsa na ma par hiši približno 300 judi. Čeglih jih je tekaj malo pa ve ma- mö u vasi kar 8 butjeh an 4 östarije. A to bi ne bo buojše, če bi napravili 'dno samo veliko butjeho - koperativo, kjer bi prodajali use, od alimentarje do huan- ta, od džrebja do cementa an do sjeman an superfosfatu. Človjeku bi ne korlo hodit od dne butjehe u drugo, zatuö ki bi lahko kupili use u 'dni. Koperativa bi sigurno dobro djelala, današnji butje- hirji an östirji pa ne morejo ne živjeti ne falirati. To koventa, to se kapi, ke je no se unita anu no poja dakordo j kot anjelé.

SREDNJE

Bi korle nove cješte u našem komunu

Priznati muoramo, de je današnja komu- nska administracija napravila dosti več dobrega za komun kot tiste, ki so ble prej. Poleg drugih publikih djel so postrojil več cješto, odparli so puošni oficij u komunu, ki ga prej ni bluö, u Gornjem Tarbiju so zgradil novo mle- karno, u Oblici novo šuolo in sada djela- jo novo šuolo tud u Srednjem, kjer je sedež komun. Sevjeđa bi korlo narditi še dosti drugih djel, a troštamo se, da jih bojo s časom nardil, saj dobre voje ne manjka.

Med tjelimi vrtcami bi radi tudi mi nekaj svetovali našim administratorjem, ker mislimo, da so še oni direktno za- interesirani. Mislimo, de bi korlo zgraditi cješto, ki bi vezala vas Duge z Oblico. Te cješte bi se ne posluževal samo tisti iz Dug in Oblice, ampa tud judje iz Ra- ven in Jesičevja. Te vasi, ki štejejo do- sti judi, njese povezane z avtobusom, ki bi vozu u dolino. Če bi bil naret tisti tronk cješte, ki ne bi koštu u resnici zlo veliko, bi lahko autobus, ki vozi iz Dre- ke skuož Gorenji Tarbij, vozu tud u te vasi. Tisto djelo bi bluö zarjes zlo nu- cno narditi.

Pa še na eno drugo djelo ne bi smu pozabit komun, tisto je, zgraditi cješto, ki bi vezala Klinac u Idrijski dolini s Srednjem. Pred nekaj ljeti so že govoril o tjem djelu, a potle je use utihnilo in z djelom njese začel.

Ne smijemo ankul se naveličat prosit oblasti za ušafat kontribute od stata za narditi djela publike, ker imamo pravico

GRMEK

POT NA ZVERINAC

Iz Hlodiča se vije cješto do Trušnjega, ki gre mimo Zverinca. Iz glavne poti Hlo- dič - Trušnje je bla nareta zasilna pot. Dne 13. novembra 1956. lješta sö odparli wcentiere di lavoro s 15 djeluci, ki so začel strojit an glerjat cješto do truš- skega konfina, an šele potle so začel po- strojati kos poti na Zverinac.

Plača ni bla buohvje kako velika: 600 lir za neporočene, poročeni pa so imjel nekaj več zavoj tega, ki so jim dajal tud wasegni familiaria.

Povjedati muoramo de kantjer je bil brez usakih wtrezzova; bluö je le dosti lopat, malandrinov, kladiv an batov. Usedno so naši djeluci nardil zlo ljepo cješto, ki bo Zverinčanom lepu služila.

Kmetje — djeluci njese šli djelat za- voj tistih par stuo lir, ampak so se po- trudil zavoj tega, ker bo cješta njim slu- žila. Lještojno pomlad so ustavili djela, ker je zmanku denar. Ker je cješta skoraj končana so jo djeluci po svoje že inau- gural. Na varhu vasi so zagodli, zapjel an izpraznil nekaj glažu vina na čast kon- čanega djela an ljepe poti, ki bo vezala Zverinac z dolino.

Zahuala vseh Zverinčanov gre usjem tistim djelucam, ki so se potrudil, de bi imjela tud naša vas svojo cješto, poseb- no pa Danilu Feletiču, ki je vodil djelo.

SMRTNA KOSA

Dne 11. maja je blu pogreb za ranko Režo Šočinovo. Usjem je bluö žal po do- bri an usmiljeni ženski, ki u svojim ži- venju je nardila judem tarkaj dobrega, ker je bla vaška babica. Sočustvujemo z družino, z žlahto an prijatelji ranke.

Po dougem an nimar zdravem živenu ju umru najstarejši mož našega komu- na 91 ljetni Jožef Klodič iz Hlodiča. Pu- stil je u žalosti veliko število nečakov, saj je bil že dvakrat prastari öče (bisnon- no). Žlahti rankega izrekamo naše so- žalje!

PODBONESEC

SMRTNA KOSA

Umarla je 26. maja u videmskem špi- tauu zavoj paralize 86 ljetna Pušič Mari- ja-Angela iz Ofjana pri Podbonescu, ki je živjela več ljet kot uduova u Vidmu. Žlahti ranke izrekamo naše so- žalje!

Prehod od suhe k zeleni krmi

Kako prehajamo pri nas k zeleni krmi? Zelo enostavno. Dokler je na seniku še kaj sena, ga živina dobi, ko ga manjka, jo zazenemo na pašo ali pa ji nakosimo trave in ji prinesemo v jasli. Tako se je delalo pri nas od zdavnaj in se seveda še ponavlja pri mnogih živinorejcih tudi danes. Toda kdo bi tudi drugače delal? Slamozrnica na mnogih kmetijah še manjka, zato je nemogoče mešati svežo krmo s senom in jo na drobno zrezati. S celim senom pa se zelena krma le slabo meša in žival jo takoj izbere. In še to: danes 1/10 zelene krme in 9/10 sena; jutri 2/10 zelene krme in 8/10 sena itd. Kdo bi to delal, saj niso to zdravilne kapljice. Tako navadno izgovarjamo.

Ali je res sve tako? Skoro da ne. Na kaj moramo paziti, ko spreminjamo živino krmo? Da prehajamo od ene krme na drugo počasi in ne naenkrat, kot navadno delamo. Kdor ne more trave kositi, ampak žene živino na pašo, naj ji prej položi v jasli nekaj sena, tako da gre na pašo na pol sita. Če pa dobi živina zelena krma v hlevu, pomešajmo jo s senom. Tudi v tem primeru je dobro, če ji damo prej nekaj samega sena. Kdor ima slamozrnico, naj naredi iz sena in zelenjavne rezanice. Množino zelene krme vsak dan večamo, sena pa damo vedno manj. V 10 do 14 dneh lahko seno popolnoma nadomestimo z zeleno krmo.

Zakaj ne smemo živini naenkrat menjati sena z zeleno krmo?

Odgovor je lahek in vsakomur razumljiv. Zato, ker je krma suha in trda, zelenjava pa mlada in sočna, z veliko množino vode, in bi nastal pri prebavljanju nered. Krma se začne kvasiti in razvijati pline. Žival postane napeta in lahko dobi koliko, grizo in razne druge bolezni. Posledica je seveda shušanje, ki se da le počasi odpraviti. V najboljšem primeru dobi žival drisko in hujša. Zeleno krmo pokladajmo vedno le svežo!

Pri pokladanju zelene krme pazimo, da je vedno sveža. Ugreta krma živali škoduje, prav tako tudi mokra krma, bodisi od jutranje ali večerne rose ali pa od dežja. Zeleno krmo kosimo dopoldne, takoj ko se je rosa dobro posušila, ali pa proti večeru, preden rosa pade. V dnevnih vročinah ni dobro opravljati tega dela, ker se krma, ki je bila nakošena opoldne, spoti in zapari in postane zaradi tega prav tako zdravju škodljiva kot mokra krma.

Praščiči v poletni vročini

Vroči poletni meseci so za praščiče najbolj nevarni! Razne praščičje bolezni, predvsem rdečica, povzročijo v toplem poletju največ škoda. Temu so v prvi vrsti krivi slabi hlevi in nezadostna skrb za praščiče.

Naši kmečki svinjaki so razen redkih izjem vsi majhni in nizki. Kanalov za odtok gnojnice mnogokrat nimajo, če pa so, so zamašeni z gnojem, tako da sploh ne požirajo gnojnice. Ni čudno, če v takem svinjaku žival oboli. Mislimo si toplo poletje, ko sonce pripeka z vso silo. V majhnem in nizkem svinjaku je neznošno vroče. Gnojnica zaradi tega izhlapeva in ves prostor se napolni s smrdečim amoniakom. Žival, ki mora biti cele dneve v takih prostorih oslabi. Amoniakovi hlapi delujejo zelo škodljivo nanjo, da izgubi tudi odpornost proti boleznim. Če se pojavi potem rdečica, tudi pogine, ker ni cepljena.

Zelo grešijo naši ljudje, da premalo skrbijo za praščiče. V čem tiči vzrok? Ker pravične vzreje praščičev sploh niso vajeni!

Opozoriti hočem samo na glavne zahteve letne oskrbe praščičev.

Držimo vedno v redu svinjake. Skidajmo jih pogosto in skrbimo za redno odtok gnojnice. V soparnih dneih, ko je v majhnih svinjaki dušljiva vročina, zamenjajmo ponoči lesena vrata (ali vsaj en del z mrežo da se zrak v hlevu ohladi. Tega seveda ne smemo storiti, če so noči mrzle, ker bi se praščiči prehladili.

Praščiči naj gredo na zrak. Naredimo zanje tekališče, kamor jih lahko spuščamo podnevi. Tekališče je ograjen prostor ki leži v senci in kjer je po možnosti tudi voda, da se praščiči lahko v njej okopeljejo. Najnavadnejše tekališče je pri nas ograjeno dvorišče. Če nimamo tekališča in ga tudi ne moremo narediti, spustimo jih v hladno vodo.

mo vseeno praščiče na prosto, kamor koli moremo. Praščič posebno mlad ni zdrav, če je vedno zaprt, slabše se razvije in bolj je podvržen boleznim. To velja predvsem za naše hlevce, ki so majhni in malo zračni. Če praščič nima vode v kateri bi se okopal, ga lahko polivamo z vodo. Voda v poletni vročini zelo dobro vpliva na zdravje praščičev.

Poleti mora dobiti praščič poleg druge krme tudi dovolj zelenjave. Zelo zdrava je za praščiče večna detelja, ki je pri nas ne manjka, toda ni samo zdrava, ampak tudi redilna. Pokladamo jo surovo, sveže nakošeno. Napačno je, da dajejo gospodinje praščičem prederko hrano; poln škaf vode, pest otrobov in nekaj zelenjave, to je obilodaa za praščiče poleti. Res je, da so praščiči žejni, toda topla voda v obliki ni najboljša za žejo. Mnogo bolje, je da damo praščiču najprej surove zelenjave (detelje), potem malo obode, ne mnogo, ampak dobre, in nato nalijemo v korito čiste, sveže vode, ki praščičem najbolj prija in tudi ugasi žejo. Če praščič ni bil na to navajen, bo prvi dan malo nezaupljivo gledal, toda kmalu se bo temu privadil.

Cepite praščiče proti rdečici! Neprecenljive važnosti za našo praščičerjo je cepljenje praščičev proti rdečici. Nikdar ne bomo dovolj priporočali, da je zelo potrebno, da cepimo svoje praščiče. Če vedno dobimo kakega zakrknjenega »možak« ki ne da cepiti praščičev. Če ga vprašaj, zakaj, pravi, da je predrago. Res je predrago, če pride živnozdravnik zaradi enega praščiča v vas, vse, drugače pa je, če pocepi po vsej vaši hkrati. V tem primeru stroški ne bodo tako veliki, da bi jih ne zmogel vsak kmetovalec. Zakaj bi se bali in bili v večnem strahu pred rdečico! Ali ni bolje potrositi nekaj lir za cepljenje in biti brez skrbi? Ne zanašajte se na gospodinjo, »ki ima pri praščičih srečo« in jih vedno dobro vzredi, tudi ne zanašajte se na razna zdravila - pri rdečici vse to odpove. Malokateri praščič se ohrani in še tisti, ki preboli, ni navadno potem nič več vreden. Vedno ostane krhljiv in najboljša hrana ga ne odebili.

Zapomnimo si: redno čiščenje in snajenje svinjakov, gibanje praščičev na prostem in pravilno krmljenje, to so tri stvari, od katerih je odvisno zdravje praščičev. Če nam praščič oboli, je živnozdravnik še vedno cenejši, kot pa domača zdravila, ker nam bo dal zdravila in točna navodila, s katerimi bomo lahko praščiča ozdravili, medtem ko se vsako domače zdravljenje konča navadno slabo!

Odgovorni urednik: Tedoldi Vojmir
Reg. Videmske sodnije št. 47
Tiska: Tiskarna L. Lucchesi - Gorica

Cepljenje vinske trte v zeleno

Pri nas je precej razširjeno cepljenje vinske trte v zeleno. Seveda ima ta način cepljenja svoje dobre pa tudi slabe strani. Dobro je, da zahteva obnovitev vinograda mnogo manj osnovne glavnice in da se sprime cepič s podlago mnogo bolj tesno in popolneje kakor pri cepljenju v suho.

Slabe strani cepljenja v zeleno pa so: 1. Dolgostrajno deževje, vetrovi in večkrat tudi toča škodijo cepičem.

2. Cepljenje in iskanje potrebnih cepičev je zamudno; cepljenje pade namreč v dobo, ko je na polju in v vinogradu obilo dela.

3. S cepljenkami obnovljeni vinogradi začnejo najmanj eno leto prej roditi kakor oni cepljeni v zeleno.

Najugodnejši čas za cepljenje v zeleno je sedaj, in sicer v jutranjih in dopoldanskih urah ob lepih mirnih in ne prevročih dneh. Najboljše vreme za cepljenje je mrzlo in vetrovno deževje. Dober cepilec cepi dnevno 250 do 350 trt.

Cepiče režemo in pripravimo v vinogradu. Pri izbiri cepičev moramo paziti na vrsto, zdravje, rodovitnost in plemenitost trte. Nikakor ne režemo cepičev od onih trt, ki sicer mnogo rodijo, a dajejo slabo vino. Paziti je tudi na zdravje trt, in zlasti na to, da nista listje napadla peronospora in pa oidij. Za cepiče so najbolj sposobni poganjki, ki niso prezreli, niti premladi in premeški, tudi ne sme biti še viden bel stržen.

Izbrane poganjke odrežemo, jih nato takoj skrajšamo, kolikor je njih mladička prezrela in premeška. Nato porežemo liste in pustimo na cepiču 1/2 cm peclja. Morebitne prav majhne zakotne poganjke pa pustimo take, kakršni so. Nabrane cepiče hranimo do uporabe zavite v mokri cunji.

Za cepljenje je nujno potreben oster nož in dobri trakci iz gumija za obvezovanje. Trakci morajo biti sveži, elastični, 10 do 12 cm dolgi ter iz finega gumija, ki ob deževju ne popoka. Vsak cepilec naj ima s seboj cunjjo, da po vsakem cepljenju obriše nož, kakor tudi oslo.

Poleg tega da si pravočasno nabavimo cepilni nožiček in trakce, moramo tudi skrbeti, da trte ki jih nameravamo cepiti v zeleno, kakih 10 do 14 dni prej očistimo nepotrebnih poganjkov.

Cepimo takole: Za cepljenje izbrani poganjki prerežemo na gladkem mestu med dvema členoma s poševnim, gladkim in pol centimetrom dolgim prerezom kolikor mogoče nisko v bližini zemlje. Lista na divjem poganjku med cepičem in starim lesom pa ne smemo porozati, kakor mnogi napačno delajo. Po prerezu na divjaku poiščemo med cepiči primerno debel cepič in napravimo na njem enak prerez kakor na podlagi, in sicer dva do tri cm pod členom. Nad členom pa ga prerežemo kake tri do štiri cm nad očesom. Nekateri puščajo na cepiču dve očesi, vendar pa to ni priporočljivo, ker take cepiče rad odlomi veter. Ko smo napravili oba prereza, položimo prerez cepiča na prerez podlage in začnemo obvezovati z gumijevim trakcem.

Navadno cepimo na vsakem poganjku po enega do dva poganjka. Čez 14 dni slabši poganjek odlomimo in pustimo rasti samo en cepič. Od vsakih 100 dobrih opravljenih cepičev se jih ob lepem in ugodnem vremenu prime 80 do 90. Ko se cepiči primejo, moramo nujno

ZA NAŠE gospodinje

Kako solimo jedi

Naše gospodinje že vedo, da zahtevajo različna jedila tudi različne načine soljenja. Tako solimo n. pr. jetra šele potem, ko so že ocvrta, ker bi sicer postala trda. Meso, ki ga nameravamo speči, cvrti ali dušiti, solimo kvečjemu pol ure pred pripravo, sicer predolgo nasoljeno meso izgubi mnogo dragocenih redilnih snovi, izgubi dober okus in je tudi teže prebavljivo. Izjema je perutnina, ki jo lahko solimo več ur prej, vendar le na notranji strani, zunanjo stran pa nasolimo šele četrte ure pred peko. Le tako dobimo mehko in okusno pečenko.

Fizol, lečo, grah in drugo zelenjavo solimo, ko je na pol kuhana, ker sol zadržuje mehčanje. Ribe osolimo z drobnim soljo potem, ko so pečene in ko smo jih že vzeli iz ponve. Zeleno solato solimo zmerno.

Za kolače razmešamo sol v mleku ali smetani. Na pol kilograma ali približno četrtilitra moke vzamemo majhno žličko soli.

Jedi, ki se dolgo kuhajo, je treba manj soliti kakor tiste, ki so hitro mehke. Tetelina, jagnjetina, svinina in ribe se bolj sladkega okusa, zato potrebujejo več soli kakor govedina ali divjačina. Tudi mastno meso solimo bolj, kakor pusto, staro bolj kot mlado in ribe več kot perutnino.

Na 2 do 3 litre juhe damo žličko soli, na pol kilograma telečje pečenke posujemo pol žličke soli. Na 1 kg svinjske pečenke posujemo dobre pol žličke, za dva piščanca pa zadostuje pičila žlica soli.

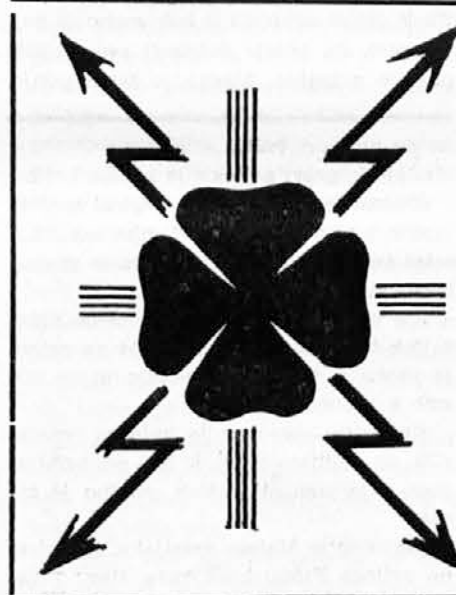
Kadar kuhamo štruklje, cmoke ali druga živila v vodi, damo na vsak liter vode kavino žličko soli.

Sicer pa naj vedno velja pravilo: ne solimo preveč! Preveč soli škoduje zdravju in povzroča žejo.

Praktični nasveti

Da nam likalnik ne zarjavi, ga čistimo s smrkovim papirjem, da bo gladek, pa ga nekoliko namažemo z vazelinom.

Da se linolej ne osuši ali lomi, ga moramo vsak dan oprati z gobo, namočeno v mrzli vodi, in obrisati s suho krpo ter ga namazati s parketno mažo. Enkrat tedensko kanimo na linolej kapljico terpentina in ga dobro odrgnemo z volneno krpo.

Elektroinstalacijsko podjetje

„ELEKTRA“

**Udine
Via Tolmezzo
Telef. 53263**

AVV. CARLO PODRECCA

Slavia Italiana Le Vicinie

TERCIMONTE. — Ecco quanto mi diceva D. Ivan Trinko, ornamento del giovane Clero nella nostra Schiavonia:

Due uomini vanno di casa in casa a convocare i capifamiglia.

Questi, in numero ristretto di 25 circa, si riuniscono le sere dei giorni feriali nella stanza di una casa, e tutti, le feste, sul piazzale della Chiesa circondata dai tigli.

A ricordo di vecchi consiglieri di Tercimonte, questi, prima di scendere a Savogna pel Consiglio comunale, domandavano, dopo la Messa, al popolo ossia al capifamiglia il loro parere sull'ordine del giorno, ed avutolo, andavano a votarlo.

Adesso la Vicinia si occupa a metter assieme denari per le cause circa i beni comunali.

Presidente, quello che ha maggior influenza; Cassiere, quello che gode fama di onestà.

Completo questi dati col frutto della

mia speranza, pur troppo dolorosa, sulla compattezza invincibile di questa Vicinia. Di uno di quei beni ex comunali divenni proprietario e credetti di aver acquistata chi sa che gran cosa. Ma quale non fu la mia sorpresa nel rilevare che nè io nè l'antecessore, nè altri, rimontando all'epoca della Repubblica veneta, lo avevano posseduto? Eppure vi erano sentenze napoleoniche, convenzioni austriache, esecuzioni italiane.

E venuti a una di queste ultime, si dovette rifare i passi, ché tutto il villaggio vigilava il possesso del suo nido d'aquila. E tre RR. Commissari che vollero studiare una soluzione, fosse anche coi RR. Carabinieri, abbandonarono la pratica e così seguiterà in secula seculorum.

RODDA. — Fino al 1828 circa, la Vicinia si riuniva a Cossaneja, centro topografico delle Frazioni, e dopo la discussione il capopartito piantava l'asta nel terreno invitando a mettersi intorno tutti quelli che la pensavano come lui.

Adesso, dopo la processione di S. Marco, i capifamiglia si fermano in un prato ed ivi dibattono il loro pro ed il contro per l'annua nomina o surroga del santese, e per la determinazione della sua paga.

Anche a Rodda si fanno riunioni dei capifamiglia, preliminari al Consiglio comunale.

DRENCHIA. — L'ex Vicario di questo villaggio, rev. Strazzolini, raccolse da quei vegliardi, e mi raccontava:

Esistevano due Banche una a Trusgnè, in mezzo a questa frazione, e l'altra a Sietta, fra Clabuzzaro e Prapotnizza. Lo Zupan e due Assessori, eletti dal capifamiglia, decidevano tanto in via amministrativa che giudiziaria.

Adesso occorre un fatto da cui si deduce come in quel Comune alpestre, e subito la di là Vicinia possa arrivare agli estremi limiti.

Nella nevicata del marzo 1887, due Ilirici della prossima Vulzana, oltrepassando il confine italo-sloveno muolono assiderati dal freddo. Se ne trovano i cadaveri, che vengono provvisoriamente deposti nella cappella di S. Wolfango sotto Drenchia. Quelli di Vulzana mandano a reclamare ed avvutene ripulsa, dodici dei loro involano nottetempo i compaesani

defunti e li portano a seppellire nel proprio cimitero.

VALLE DI MERSO. — Non mi venne di là fornite notizie sulla Vicinia, ma che questa duri almeno latente, argomento del seguente episodio del nubifragio 8 luglio 1886, raccontato dal numero unico — Pro Slavia — dall'egregio Prof. G. Clodig.

«Nei pressi di Picig, un mulino fu molto danneggiato dall'inondazione: scalzati i muri da una parte, quasi seppellite sotto le ghiaie le ruote idrauliche, dall'altra, scompagnato e ribaltato il terreno circostante, smantellata la rosta sull'Erbezzo, distrutto il canale che dà l'acqua al mulino, il proprietario si trovò nella durissima condizione di dover assolutamente abbandonare il mulino e perciò di perdere questa principale sorgente di sostentamento della sua numerosa famiglia; essendo troppo rovinoso e forse sproporzionato il dispendio del ristaurò.

«Ebbene: i conterranei (i vicini) appena conosciuto il disastro, come se il cuore di tutti fosse scosso da un simultaneo affetto, si levarono in massa, si armano di badili, picconi, marre, martelli, carriole, calce ed altro, vanno difilati al mulino: rianzionano muri, blierano le ruote, ri-

fanno la rosta, il canale; livellano e puliscono il terreno. Il mulino lavora.»

DISTRETTO DI CIVIDALE

NELLA VALLATA DEL JUDRI la Vicinia dev'essere pure latente. Lo arguisco da questo fatto:

Una egregia signora mi mostrò nel 1887 alcune lettere anonime da essa ricevute, nelle quali, la prima volta, si denuncia un suo affittuale siccome ladro di legna nei boschi di lei; la seconda volta la si invita a mandare persona sul mercato di Cividale per cogliere il locatario nell'atto di vendere quelle legna; la terza volta le si offre il pagamento degli affitti arretrati e di quelli dell'anno in corso purchè licenziò tosto il colono infedele.

Donde tanta insistenza ed una così insolita generosità? — Gli studi che terminavo allora sulle Vicinie mi condussero a scoprire che in una Frazione montana del comune di Prepetto, dove esisteva quella colonia, i capifamiglia, vedendosi minacciati nelle loro proprietà sull'esempio del caso toccato alla signora, avevano deliberato, a tutti i costi ed a loro spese, l'ostracismo del ladruncolo di mestiere.

NEL COMUNE DI TORREANO

con molta popolazione slava, la Vicinia si rilevò pochi anni addietro nella guisa

za naše mlade bralce

MARJA CERKOVNIK

Zgodba o zajčku, ki se je vsega bal

»Oh, oh, ko sem se jaz rodil, nisem vedel, da je tako hudo. Res nisem vedel. Kar naprej me je strah in ves dan moram bežati. Oh, oh, je jokaj zajček na njivi med zeljnatimi glavami.

»Veš kaj?« se je oglašila velika in lepa zeljnata glava. »Zajcev ne maram, toda ti si še tako majhen, da se mi smiliš. Skrij se v moje srce in zjutraj, ko bom odpotovala na trg, lahko potuješ z menoj. V mestu je bolj varno. Ni lisic, ni volkov, psi pa so privežani. Do mesta boš potoval z menoj, naprej si boš pa sam pomagal, kakor boš vedel in znal.« Zajček je res zlezel v veliko dobrodružno srce ogromne zeljnate glave in tam počakal jutro. Potem pa je odpotoval na ljubljanski trg.

Ker je bila zeljnata glava velika in lepa, jo je kmalu kupila Lenkina mama in jo odnesla domov. Doma je položila zeljnato glavo v zaboj za zelenjavo in odšla v kuhinjo.

»Tako, zdaj pa zlez z mojega srca in pojdi. Če te vprašajo, kdo si, reci, da nisi pravi.«

»Kakšen pa sem, če nisem pravi?«

»Reci, da si pomota in to bo zadostovalo.«

»Ti si najboljša zeljnata glava, kar sem jih kdaj videl. Srečen sem, da sem te spoznal. Prav gotovo te pridem obiskat.«

»Ne bom več dolgo tukaj, pojedli me bodo za kosilo in tega se strašno veselim.

Veš, to je največja čast za zeljnato glavo.

»Pojedli? Kaj? Ali bodo mene tudi? Joj, kako me je strah, bojim se,« je zajčkal zajček.

»Pojdi no, butec mali. Kaj bi le imeli od tebe... In potem, saj sem ti svetovala, kako moraš reči, da si... No, kaj si si zapomnil...«

»... Pomota,« je zastokal zajček.

»Vidiš, tako je prav, zdaj pa pojdi, kaj ti jaz bom kmalu na vrsti.«

Zajček je odskakljal. Toda tako strahno se je bal, da je brz šinil pod polico za čevlje in se skril v Lenkino copatko.

Tam je dolgo žedel in čakal, kaj bo. Tedaj pa je prišla domov punčka Lenka. Silno mu je bila všeč.

»Kaj, ko bi mi dovolila, da zlezem v njeno srce. Kar notri bi ostal za zmeraj in nikdar več me ne bi bilo strah.«

Mahoma pa je segla Lenkina roka po copatki. Zajček se je še bolj ustrašil, se po nerodnosti zaletel Lenki pod noge in Lenka se je spoteknila in hudo padla.

»Au, au, boli, boli...«

Mimo nje je urno šinil zajček... V kuhinjo sta pritekla očka in mama in tolašila Lenko.

»Beži, beži, zajčka si ujela...«

»Nisem ga ujela, ušel mi je. Poiskala ga bom.«

Toda Lenka je zaman iskala zajčka. Skrivališča si je poiskal v starem dežniku, ki je stal v kotu za omaro. Srce mu

je bilo kakor nova ura...

Tisti hip je pozvonilo. Mama je šla odpreti in zajček je razločno slišal, kako je nekdo pogledal skozi vrata in rekel: »Oprostite pomota!« ... in zajček si je mislil:

»Glej, glej, zunaj je nekdo prav tak kakor jaz, toda treba mu je bilo reči samo »oprostite pomota«, pa ga niso pojedli.«

Na mah je postal zajček bolj pogumen, da celo bolj vesel, kot bi smel biti. Skočil je iz dežnika in se je zaletel v star glinast lonec, v katerem so spravljali jajčne lupine. Te so se razsule po tleh, glinasti lonec pa se je razcesnil.

Prišli so mama, Lenka in očka in ko so videli razbit lonec, jim je bilo hudo.

»Se spomniš? Dobila sva ga za poročno darilo od strica, ki je strašno rad jedel kislo zelje in kranske klobase. Dal nama ga je, da bi tudi midva kisala v njem zelje. Ne morem razumeti, zakaj se je sam razbil!« je rekla mama otožno.

»Mama, kaj pa če ga je prevrnil zajček, ki se je zaletel vame? Videla sem ga!«

»To bo pomota, Lenka!« je rekel oče.

»To sem jaz! si je mislil zajček.

»Ni pomota,« je zavpila Lenka, »bil je čisto pravi, vem. Bil je čisto majhen in tako srčan, da bi ga kar pojedla...«

»Joj, joj,« je zastokal zajček, »pojedla me bo, če me dobi. Joj, joj.«

Počakal je, da so odšli, nato pa si je brz poiskal bolj varno skrivališče. Potem pa je šinil skozi vrata, ki so bila samo priprta, v mahno sobico, kjer je mama sušila na časopisnem papirju puh za blazine.

Cez nekaj časa je prišla v sobo stara teta in pričela dajati puh v velike platnene vreče, ki jim pravimo blazine. Ker je bil zajček še mlad in mehak, teta pa kratkovidna, ga je skupaj s puhom potlačila v neko vrečo, ki je bila manjša kot vse druge. To je bila Lenkina blazina. Nato pa je vse luknje zašila in tako je bil zajček zdaj zašit in ujet. Blazine so oblekli v lepe bele preoblekle in jih položili na postelje.

Zajčku je bilo strašno pri srcu. Komaj je še dihal in ni vedel, kaj naj stori.

Tedaj pa je zašumelo. V sobi so prižgali luč, očka je prinesel v naročju Lenko in jo položil v posteljo. Lenka ga je poljubila za uho in mu rekla lahko noč. V sobi je postalo čisto tiho. Lenka je položila uho prav na zajčkovo srce, ki je bilo - tok, tok, tok... »Očka, mama!« je vsa preplašena zaklicala.

Odpri so se vrata in v sobo je pogledal oče. »Očka, čuj, ta blazina ima srce.«

»To bo pomota,« je rekel oče, »ni mogoče, kakšne neumnosti pa govoriš!«

»Poslušaj, pa boš slišal kako bije.« Očka, mama, Lenka in tetka so poslušali in res. Slišali so tok, tok, tok... »Teta je brz prinesla škarje. Prerezali so blazino in glej, iz blazine je skočil pravi zajček, ves zavrt v puh. Ucvrl jo je po sobi, nato pa obstal ves nesrečen

ANATOLE FRANCE

RIIBOILOV

Jean in Jeanette sta že zgodaj zjutraj zadržala ribiško palico na ramo, vzela kosarico in šla loviti ribe. Šole ni, počitnice so, zato hodi Jean s sestro Jeanette vsako jutro s palico na rami in kosarico v roki ob neki navzgor.

Bistra reka teče pod srebrnimi vrbami. Jasno, sveže nebo gleda njen tok. Zjutraj in zvečer se nad travo po njenih bregovih vleče megla.

Toda Jean in Jeanette nimata rada reke zaradi njenih senčnih bregov in ne zaradi bistre vode, ki se v nji zrcali nebo. Rada jo imata zaradi rib, ki žive v njej.

Ustavili sta se na kraju, kjer je največ rib, in Jean je sedel pod vrbo z okleščnimi vejami. Odložil je kosarico in razvil ribiško palico. Bila je preprosta: palica s sukancem in zakrivljeno bucico na koncu. Jean je priskrbel palico. Jeanette pa je dala sukancem in buciko. Tako je bil trnek skupna last obeh.

Vsak je hotel imeti trnek zase in tako je to preprosto orožje, ki lahko škoduje kvečkemu ribam, izzvalo prepir in pretep na sončnem bregu. Brat in sestra sta se

Zakaj se sovražijo

Lužiška pravljica

Muha je nekdo našla proseno zrno ter ga je hotela nesti čez morje. Pa zrno je bilo preteško. Pomogel ji je pajek. Razpel je most in po njem je hitela muha ter prinesla zrno kmetu. Kmet je zato njima in njunim potomcem obljubil na svojem posestvu užitek. Vse so napisali in podpisali.

Muha in pajek pa nista vedela, kje naj listino shranita. Muha je bila mnenja, naj bi povprašala mačko, ki so ji znani vsi koti v hiši. Mačka jima je svetovala, naj skrijeta papir pod steber. In tako se je tudi zgodilo.

Ščasoma je prišel v hišo nov gospodar. Ta je pričel izganjati iz hiše muho in pajka, zato sta hotela dokazati svojo hišno pravico z listino. Mačka je tekla ponjo,

in upehan pri vratih.

»Zajček, pravi zajček,« je klicala Lenka.

»Oprostite, pomota,« je zaklical zajček. »Nič hudega,« je rekla Lenka. »Ali boš ostal sedaj pri meni? Lahko bi se skupaj igrala.«

»Če me boš pojedla,« je proseče rekel zajček in ko mu je zatrdila, da ga ne bo, je skočil k Lenki na posteljo in se stisnil k njenemu ušesu.

»Oprostite pomota,« je čudežna beseda. »Da, da, zeljnata glava je bila res britna glava,« je pomislil zajček, predno je zaspal.

Predpisano iz Malega veseljaka, ilustrirane priloge Pionirskega lista, števil. 2 Leto VI. od 17. oktobra 1956.

stepla za trnek.

Jeanova roka je bila že čisto modra od ščipanja. Jeanettin obraz pa rdeč od glasnihi klofut. Ko jima je bilo zadosti ščipanja in pretepanja, sta se Jean in Jeanette dogovorila, da si bosta to, kar nihče ni mogel dobiti z borbo, razdelila. Dogovorila sta se, da bosta trnek menjala po vsaki ujeti ribi.

Začel je Jean. Nihče ne ve, kdaj bo nehal. Dogovora ne krši odkrito, temveč s prevaro. Da mu ne bi bilo treba dati trnek sestri, je skrben pazil, da se ni ujela nobena riba, ki se je približevala vabi in začeli prijemat.

Jean je prebrisan, Jeanette pa potrpežljiva. Šest ur že čaka. Končno, verjetno utrujena od dolgega sedenja, zazeha, se pretegne, leže v senco ter zapre oči.

Jean jo je opazoval s koncem očesa in je bil prepričan, da spi.

Plovec je potonil. Jean je hitro povlekel nitko. Na koncu se je blestela srebrna riba. Na buciki je visel kapelj.

»Sedaj sem pa jaz na vrsti!« se oglašal za Jeanom.

In Janette je dobila trnek.

ni pa našla ničesar, ker je miš papir, zgrizla.

Pajek se je raztogotil nad muho, ker je svetovala, naj se vpraša za svet mačko ter muho uniči. Mačka pa se je jezila čez miši in jih še vedno peganja da bi v kateri med njimi našla listino.

Doslej se je zaman trudila in iskala.

Hvaležni krokar

Islandski kmetje pripovedujejo, da so nekdo gorski plazovi uničili nekaj kmetov v Vatusalu v severnih krajih. Plaž se je privallil z gore Vatusdal. Eni izmed teh kmetov so pravili Guldberstad.

Kmetova hčerka na Guldberstadu je bila navajena, da je svojo hrano delila s krokarcem na dvorišču.

Nekdo pa, ko mu je ponudila hrano skozi okno kot po navadi, je krokar ni hotel vzeti. Deklica se je zelo začudila in je odšla z jedjo iz hiše na dvorišče. Krokar se ji je približal, toda jedi se zmeraj ni hotel vzeti, čeprav se mu je poznalo, da je lačen. Deklica je šla za njim na njivo blizu kmetije.

Komaj sta prišla do tja, je deklina zaslišala s hrba strašno bobnenje in naenkrat se je vsul z vrha plaz. Spustil se je na obeh straneh deklince in krokarja, ni pa se dotaknil mesta, kjer sta stala. Zdrvel pa je plaz čez kmetijo in uničil vse živo in mrtvo, kar je bilo v njej.

Tako je krokar poplačal deklinci hrano, ki mu jo je dajala.

più accentuata.

Il Comune legale non era riuscito a riscuotere certi suoi canoni (perché i capi-famiglia non ne approvavano l'amministrazione) onde si decise di appaltarli.

Finchè gli atti si mantennero nell'ambito del giudizio forense, attitudine passiva; ma quando, per dare un esempio, si volle consumare un'asta, ecco cosa si incontrò.

Nella casa, donde dovevansi trasportare i mobili sulla piazza, erasi asserragliata una trentina di donne, le quali contesero palmo a palmo il terreno agli artefici sfondanti le porte, all'Usciere, ai RR. carabinieri ed alle Guardie doganali chiamate per rinforzo.

E quando l'eloquenza delle carabine riuscì all'asporto, con pianti e con grida quelle amazzoni si cacciavano fra le gambe degli armati, strappavano loro qualche masserizia e via pei campi.

Gli uomini frattanto se ne stavano silenziosi, colle braccia incrociate, aspettando che qualche donna fosse stata ferita.

Fortunatamente guai maggiori non avvennero, per la ferma prudenza del maresciallo dei RR. Carabinieri dirigente l'operazione e per l'antivegenza di essersi impadroniti del campanile, giacchè,

al primo segnale delle campane a storno, stavano pronti a calare in soccorso i vicini di Masarolis.

Vicinie dappertutto nei monti da Faedis ad Attimis. Mi limiterò a darne tre distinte figure.

CANEbola

Il villaggio altissimo conta dai cento ai centoventi capi-famiglia col loro Zupan ossia Capo Comune, perchè, more veneto, si considera tuttora la frazione quale Comune.

L'ufficio di Zupan tocca per turno ad ogni capo-famiglia e secondo l'ordine progressivo delle case.

Quello del turno che non possa o non voglia accettare, paga un surrogato e di più una ammenda alla Chiesa.

Per i negozi di grave momento si sceglie uno Zupan straordinario.

Quando il bisogno lo richiegga, lo Zupan annuale va di casa in casa, e fissa ai capi-famiglia il luogo, il giorno e lo scopo della vicinia (sosodnija).

Il luogo e la piazzetta della Chiesa dove da secoli sorgono, rispettati e sacri, due tigli.

Occorrendo deliberazioni segrete, la Vicinia si apparta, fuori del villaggio, presso la fontana.

Il giorno è il festivo, dopo la messa, e

in tempo di pioggia o neve, anche il feriale.

Intervengono tutti i capi-famiglia e in caso d'impedimento o assenza di qualcuno di essi, un membro della casa, cioè senza bisogno di multe o di altre coartazioni.

Ma! nel corso di otto anni (mi diceva il reverendo Trusnich, cappellano per quel periodo di Canebola, cui debbo queste notizie) avvenne il caso di esclusioni dalla Vicinia per titolo di indegnità.

Scopi ordinari della convocazione: il riattamento delle strade, lo sgombro delle nevi, l'epoca della vendemmia, la nomina del Santese, la paga del Cappellano e tutto quello che riguarda la comodità della Frazione.

Spesso gli scopi della convocazione toccano ed invadono la sfera del Comune legale:

Una volta era stato deliberato dal capoluogo di Faedis il sussidio di L. 500 per una strada di Canebola. Il Cappellano chiamò lo Zupan, questi convocò la Vicinia, la quale ordinava che tutti gli uomini lavorassero due giornate intorno a questa strada, e così il sussidio fu erogato a vantaggio della Chiesa che allora si costruiva.

Se la Frazione conta qualche Consigliere comunale, la Vicinia si riunirà per se-

gnargli il modus tenendi in seno al Consiglio.

Nella Vicinia la discussione si fa per gruppi, press'a poco come nei è indicato da un documento 1340, 1 aprile, in cui sotto la querchia di Margnana l'abate di Sesto propose la questione a decidere e i vassalli ritirati si disparte per consigliarsi fra di loro, sentenziarono ecc. (Degani, Diocesi di Concordia, pag. 472).

Scorso un tempo conveniente, si passa la parte, ossia lo Zupan raccoglie i voti segnando i si colla ronca da un lato della verga (il symbolum superioritatis in tutti i documenti dei nostri Slavi) e i no dall'altro lato.

Viene il momento dell'esecuzione: si è deliberato, come nel suddetto esempio, il riatto di una strada, e lo Zupan tornerà di casa in casa a chiamare i giornali fissati, e se qualcuno manca all'appello, ne verificherà la causa.

Gli ordini dello Zupan sono rispettati e soltanto se egli si permette di darne senza deliberazioni della Vicinia non è obbedito.

Avvegnachè questo capo apparente della repubblicetta non sia che l'asse intorno a cui la ruota si muove.

Quegli (ed è rarissimo il caso) che non

volesse stare unito cogli altri è scomunicato. Ciò la Vicinia dichiara che non gli verrà dato aiuto, nè all'epoca, di quello più bisognevole, dello sfalcio dei fienili, e manco pel caso d'incendio della sua abitazione, e ciò finchè non s'assoggetti.

Se qualcuno comunica col reietto, è messo fuori del consorzio anche lui, o per la prima volta, multato di quattro o cinque lire. E lo si costringe a pagare la multa così. Parecchi giovanotti si presentano alla casa del castigato, gli portano via la caldaja, entrano nell'osteria a empirla di vino, se lo bevono e poi lasciano all'oste il recipiente, coll'ordine di non farne la restituzione al proprietario se non quando costui gli avrà pagato il vino da loro bevuto.

Una consuetudine quasi simile era consagrada dagli Statuti di Billerio:

»1362. die 20 martii in pleno vicino hominum de Bilirs.... Item statuunt quod quicumque Vicinus inveniens animalia illorum de Tarcento in danno aliquis Vicini sui, quod possit ea mernare ad tabernam et bibere supra quocumque ospite denarios duos vini: si vero tabernarius non velit ea accipere, quod teneatur in frix. XL Dominio.«

(Continua)